

TASPINAR

İÇİNDEKİLER:

Cumhuriyet Bayramımız	H. Türkysılmaz
Yahya Kemal için	E. Âli Bakı
Afyon'lu Şair M. Fehmi	S. Gönçer
Afyon Fıkraları	E. Âli Bakı
Gönlüm	H. Atalay
O Şehir	O. T. Pamirli
Gazilerden Röportajlar	A.S.Nalbantoğlu
Safi, Fikri, Âzimi'den Parçalar	Ha-Nur
Gelin Ümmü Türküsü üzerine	M. Görkten
Yahya Çelebi'den Parçalar	S. Gönçer
Bekir Paşanın zulümleri	E. Â Bakı
Dumlupınar	M. Erkaya
İç Çekişi	C. Önlü
Biz Türküz	S. Uluhan

AFYON
HALKEVİ DERGİSİ

SAYI: 140-141.
EYLÜL — EKİM 1946.

T A Ş P I N A R

Afyon Halkevi Dergisi

Afyon ve Çevresinden Yankılar Belirtmeğe Çalışır.

SAYI: 140-141.

Eylül - Ekim 1946.

CUMHURİYET BAYRAMIMIZ..

Hamdi Türkyılmaz

23 / 10 / 946, kökü asırların derinliklerine inip giden, bütün hayatı boyunca şeref ve haysiyetinden zerre kadar feda-kârlık yapmamış bulunan, asil bir milletin, muazzam ve muhteşem bir abidesinin, kuruluşunun 23 üncü yılını kutluyoruz.

Bu öyle bir abidedir ki; mazisi bir umman kadar derin ve azametli, hali hakikat kadar saf ve temiz, istikbal güneş kadar parlak.

Fakat bu abidenin temelini biraz kazarsanız kan ve kemik bulursunuz.

İnönü, Sakarya, Dumlupınar'ların isimsiz kahramanları bu abidenin altında yatarken, onların eserile bir yaşıt, 23 yaşını idrak etmiş delikanlılar atalarının emanetini; hudut boylarında hergün daha imanlı ve daha kuvvetli bir halde aziz, vakur, Cumhuriyeti bekliyorlar.

23 sene devlet hayatı için pek az bir zamandır. Asırlar karşısında T. C. henüz delikanlı ve belki bir çocuktur. Osman'lı imparatorluğu altıyüz sene yaşadı. T. C. bu rakamın ancak 24 de birini tamamlamış bulunuyor. Bu kadar kısa bir zaman zarfında bu millet neler yapmadı?

Böyle bir mukayese için Türk milletinin 1919 daki durumunu sıfır olarak kabul etmek icabeder. Çünkü her türlü vasıtalarından mahrum, Osman'lı rejiminin baskısı altında kabiliyet ve ehliyetini kaybetmiş, 1911, 1914, 1919 gibi sekiz sene zarfında üç harp geçirmiş, binbir izdirap ve mahrumiyetlere göğüs vererek vatanını karış karış müdafaa etmiş aç susuz bir millet olarak 1923 ü idrak ettik. Bu ta-

rihten sonradır ki bu millet hürriyetin tadını tatmış, son yılların başarıları içinde eğitim ve öğretim işi esaslı bir dava olarak ele alınmış ve gayesine yaklaşma yolundadır. Bu mesele memleketin en esaslı bir derdidir. İkinci cihan savaşının yarattığı bazı ekonomik avantajlardan köylü cehaleti yüzünden gereği veçhile faydalanamadı. Bir memlekette ekonomi ile eğitim işleri müsbet yola girdiği andan itibaren milletin feraha ulaşacağına inanıyoruz. Ekonominin sarsıntılı olduğu alanda eğitim, eğitimin savsakladığı yerde ekonomi müsbet netice veremez. Yarının sanaileşmiş Türkiyesini müjdeleyen sanat okul ve enstitülerini iftiharla selâmlıyoruz. Yarın her biri ilim sahasında birer otorite olacaklarına inandığımız Liseli, kalplerinde vatan aşkı, gayelerini ilim teşkil eden idealist Üniversiteliler Cumhuriyet idaresinin en değerli elemanları olacak, Büyük Atatürk'ün kendilerine emanet ettikleri Cumhuriyet, onların omuzlarında ilim alanında en yüksek mevkii birgün işgal edecektir.

Kadınlarımıza insanlık haklarını veren, erkeklerle müsavatını temin eden, onları iş alanına sokan Cumhuriyet rejiminin en güzel eserlerinden biri olan Kız Enstitüleri ideal Türk analarını yetiştiriyor.

Her türlü hukuk kaidelerinin iflâs ettiğine şahit olduğumuz ikinci dünya savaşı içinde ve sonunda vicdanlarının sesinden başka âmir dinlemeyen, tek mürşitleri adalet olan Yargıç ve Savcılarımız, sosyal müesseselerimizi esaslı bir disiplin altına alan Medenî Kanunumuz, vatandaşların hürriyetlerini garanti etmiş olan Ceza Kanunumuz Cumhuriyet rejiminin en başta gelen eserleridir.

Hergün artan sanayi müesseselerimizle demiryolları, ziraî kalkınmalar cennetleşen Türkiye'nin istikbalini bugünden müjdeliyor.

Her Türk'ün kalbinde hergün biraz daha ebedileşen, ilâhileşen Büyük Atatürk'ü burada hürmet ve saygıyla anıyoruz.

Bu millet ona karşı olan borçlarını tamamen ödeyecektir. Bu borcu ödemenin tek çaresini çalışmada buluyoruz. Faaliyetlerimizde esas prensip şu olacaktır :

«Işık ilmin ve hakkın, vazife bizlerin, şeref Türk milletinin olacaktır».

HAKİKATIN GÖLGESİNDE...

Edip Âli Baki

Yahya Kemal için :

Yahya Kemal, edebiyatımızda mazi, hal, istikbalin ayrı ayrı şeyler olmadığını isbat eden büyük kâşif!

Yahya Kemal, Türk edebiyatında; belli şahıkalardan biridir. Şu farkla: başkaları aşınıp irtifaından bir şeyler kaybetseler bile, onun sanat granitini zaman ejderi kemiremez.

Yahya Kemal; mazinin güzelliğini, istikbalin aynasında gösteren biricik sihirbaz.

Sanat semasında, *Yahya Kemal*; doğu batı ufuklarının her ikisinden bir görünen güneş gibidir. İmrenilecek tecellil

Yahya Kemal, eski edebiyatımızdan koça bir divanı tek bir gazel kalıbı içine sıkıştırabilen usta sanatçı.

Batı kültürünün doğu dehâsına bürünmüş bir senbolü: *Yahya Kemal*.

Yahya Kemal'in şiirleri, Batıdan alınan bazı renkli motiflerle süslenmiş, Doğunun füsûnlularına benzer; zaman geçtikçe parıltısı ve kıymeti artar.

Yahya Kemal'in şiirleri okunmaz, iksir lezzetile içilir.

İbni Kemal, *Namık Kemal*, *Yahya Kemal* kendileri birbirinden uzak, gölgeleri, izleri birbirine yakın üçler..

MEÇHUL KALMIŞ BİR AFYON ŞAİRİ

MEHMET FEHMI

Süleyman GÖNÇER

MÜZ, yüzelli senedenberi Fatin'den başka, şairlerin hayat ve eserleri hakkında yazı yazan olmamıştı. İstanbul'da İbnül-Emin Mahmut Kemal gibi üstadlar bu yolda gayretler göstermişlerse de vilâyetlere kadar uzanmağa, araştırmağa şüphesiz güçleri yetişmemiştir. İşte bu karanlık devirde unutulup giden şairlerimizden birisi olan Mehmet Fehmi son günlerde bir mecmuada gözüme ilişti. Fehmi tarafından toplanmış olan bu mecmuada 8-10 parça gazel ile bir kayıt, Fehmi'nin Karahisar'lı bir şairimiz olduğu şüphesini uyarıştır.

Mehmet Fehmi efendi (1206 H.) 1792 de İbrahim isminde bir oğlu dünyaya geldiğini yazıp altına imzasını koyduktan sonra "aynı sene içinde Mollaoğlu Hacı Ahmet ağanın İstanbul'dan geldiğini, Turunç zadelere aralarındaki düşmanlığa binaen mütesellim Turunçoğlu Hasan ağa şehre girmemesi hakkında ferman getirterek nefiriam sureti ile kuvvet toplayıp üzerine çıktığını, Paşa köyüne kadar gelmiş olan Hacı Ahmet ağa 20 kadar adamları ile yayladaki Yürük Kitişoğluna sığındığını» yazıyor (1). Fehmi'nin bu kayıtları ve mecmuasının Afyon'da bulunuşu onun Afyon'lu olduğunu meydana koyarsa da yeter derecede kuvvetli sayılmaz. Yukarıdaki tarihlerde Afyon Şeriye Sicillerinde bir iz bulacağımı ümit ederek aradım. İlk ele aldığım bir sicilde şöyle bir berat sureti bularak sevindim :

"Medinei Karahisari Sahipte vaki Alaca medrese vakfının cabisi olmayıp nasp ve tayin olunmak lâzım ve mühim olmağla erbabı istihkaktan işbu tevkii refi üş-şanı hakani Mehmet Fehmi zide kadrühu her veçhile lâıyk, mahal ve müstehak olmağla yevmî yedi akça vazife ile tevcih olunmak babında naibi Mevlâna elhaç Mehmet Emin arz etmeğin
Fi yevmî tasi fi şehri cemaziyel-ahir sene semane ve mieteyn ve elf,,

"Kad vasele ve kaydı şüd
13 N. 1208,, (2).

(1) Afyon Gedik Ahmet Paşa Kitapevi N. 1518 de kayıtlı şiir mecmuası.

(2) Afyon Arkeoloji Müzesi şer'i mahkeme sicilleri N. A. 59 M. 26

Alaca Medrese Karahisarımızda birinci sınıf, geliri bol bir medrese idi. Bunun gelirini toplamak ve ödevlilere dağıtmak, kasadarlık etmek hizmeti ikinci derecede bir vazife olup esas geçimini sağlayan bir işi daha olmak lâzımdır. Bir gazelinde: «Şevki ruhsarınla gülşen görünür mekteb bana» dediğine göre bir mahalle mektebinde de sibyan muallimi olmalıdır. Başka bir berat suretinde: «Alaca medresenin cabisi ve nâzırı Abdurrahman bin Mehmet Fehmi bilâ veled fevt olup» dediğine göre bunun tarihi olan 1804 den bir kaç sene evvel tahminen 1800 de Mehmet Fehmi'nin vefatını tahmin etmek lâzım gelmektedir. (3) Mehmet Fehmi 40-45 yaşlarında ölmüş demek olur.

Mehmet Fehmi'nin mecmuasında şiirlerden başka tıbbî, ilmî ve riyazî bir çok notlar vardır. Oldukça iyi bir tahsil gördüğü ve bu tahsilini İstanbul'da tamamladığı anlaşıyor. Şimdilik hayatı hakkında daha fazla bildiğimiz yoktur. Mecmuasında kendi mahlâsını taşıyan gazellerine bakılırsa divan şairlerinin kuvvetlilerinden sayılabilir. Eldeki sekiz kadar gazelini bir kaç sayıda okurlarımıza sunacağız:

I

Pertevi rüyün göründü mihri mâhi teb bana
Asumanı hüsünde hali rühun kevkeb bana
Şulei husnünde yanmaz olalı pervane veş
Renc eder oldu gamın sevdan ile her şep bana
Nola efgan eylesem ben her seher bülbül sıfat
Şevki rühşarınla gülşen görünür mekteb bana
Badi tâbistan gibi ol yellerin durmaz gider
Yollar üstünde görüben disem emdir leb bana
FEHMI'ya aşkında yarin şöyle gamnâk olmuşum
Hali bimarım gören yazık dediler heb bana

II

Lebinden harfi vusletle nevalar gülfem eylermiş
Kaçan güftara geldikçe hezari ebkem eylermiş
Vücudün görmemiş bâlâ adem hulya eder uşşak
Dihani sırrına nâdan bildim mahrem eylermiş
Görenler canla lâli lebin olmuş hırîdarı
Anı dilhastalar derdine dirler kim em eylermiş
Ne mümkün yanına varmaklıg ol kaşı kemânın hiç
Havale eylese tiri müjen servi ham eylermiş
Eşittim FEHMI'li kemter sadef veş dürden ayrılmış
Şebi firkatte hayfâ şimdi yas u matem eylermiş.

(3) Afyon Arkeoloji Müzesi şer'i mahkeme sicilleri N. A. 60 M. 308, 309

AFYON FIKRALARI

5

Edip Ali Baka

Bir oğlu var; iltifatınıza lâyık değil !

Hoca İbrahim Çerçel üstadımızın babası Esat efendi âlim, açık kalbli, doğru ve tok sözlü bir zat idi. Babası Müftü Ali Feyzi ef. Mısır'lı Mehmet Ali'nin isyanında ve Afyon'a onun istilâ ordusu geldiğinde; Ali efendinin medenî cesaretle, kumandanlarına siz asi sayırlırsınız adınıza hutbe okunmaz! dediği meşhurdur. İşte bu Müftü Ali efendi genç ölmüş ve oğlu Esat efendi öksüz kalmıştı.

Esat efendi bir aralık İstanbul'da tahsildeyken, babasının medrese arkadaşı ve 1248 den itibaren 14 yıl Şeyhülislâmlık yapan Mekki zade Mustafa Asım ef.yi bir aralık tebrik ve ziyarete gitmiş. Şeyhülislâm bu genç molların Afyon'lu olduğunu anlayınca eski arkadaşı Ali Fevzi'yi hatırlamış ve onunvakitsiz ölümünü acıyla anmış, iyilik yapmak için, kimsesi olup olmadığını sormuş Esat ef. kendini tanıtmıya, utanarak veya lüzum görmiyerek:

— Efendim onun serseri bir oğlu var; iltifatınıza lâyık değil!

Diyerek önüne serili fırsat halısını herkesin yapamıyacağı göz ve öz tokluğu ile çiğneyip geri dönmüş.

Onlar hep bir köşe başına Kadı olur...

70 Yıl önceki Afyon aydınları arasında âlim, fazıl İstanbul'da Aya-sofya vaizlerinden "Deli İbrahim efendi Karababa,, hoca tok sözlülüğü ve hazır cevaplığıyla de meşhurdu. Onun bir çok tuhaf fıkraları vardı.

Birgün Yoncaaltı medresesi müderrisi iken (medrese yukarı katta) vaktin kadısı ziyaretine gelmiş. Aşağıda, merdiven dibinde köpek enikleri ziyaretçiye havlamıya başlamışlar, hocada merdiven başındaymış. Kadı şaka olsun diye takılmak ister:

— Hoca ef. senin yavrular, ne de olsa, ziyansız ve sevimli! Der. Hoca bundan alınmış derhal cevap vermiş:

— Onları hele büyüsün de gör hepsi de bir köşe başına kadı olurl

GÖNLÜM .

Bugün gönlüm yaralandı;
Kanı durmaz akar gider.
Yâr dilinden çıkan kem söz
Yuva koymaz yıkar gider.

Cânan her dem kaçar ise,
Bana sitem saçar ise;
"Çok naz âşık usandırır.."
Der de gönül bıkar gider.

Kalmayınca bende takat
Görür elbet, belki birgün
Yâr geriye döner, fakat
HASAN tenden çıkar gider.

Hasan ATALAY

O ŞEHİR .

Şehirler düşünürüm,
İmzasını her yüze vurabilsin
Yadigâr ağızlığı, hatıra pikesi
Gecelerimi doldurursun.

İklimler hayal ediyorum
Boylu boyuna uzansın,
Cümle azamızda..

Denizi ona mahsus,
Binaları, sokakları adını taşısın
İnanları hep o olmalı,
O şehir olmalı...

Osman T. PAMIRLI

Vallahi Ermeni Papazına götürürüm...

Bundan 60 yıl önce Afyon'da ikâmet eden değerli âlim ve fazi-let sahibi Çorum'lu Hacı Mustafa efendi gayet mütevazî yaşar kim-selerden hatta en yakın dostlarından en ufak bir hediye dahi kabul etmezmiş.

Birgün onun hayranlarından Çakırköy'lü, muhtarın Hacı Ahmet iyisinden iki tane koyun getirmiş, merhum redetmiş, Hacı Ahmet yalvarmış, ısrar etmiş, gene reddedildiğini görünce:

— Eğer bu koyunları almazsan, vallahi Ermeni Papazına götü-rürüm! Diye son ısrarı yapınca, gülerek kendisinde sevdiği Ahmet'in koyunlarını kabul etmeye mecbur olmuş..

Keşke hammal olaydınız!

Birgün, o zamanın yetmişmiş talebelerinden üç dört kişi Çorum'lu Hacı Mustafa efendinin ziyaretine gitmişler; o da: sanatınız, işiniz ne-dir? diye sormuş. İçlerinden birisi gururlu bir edâ ile:

— Sayeışeriatte MOLLAYIZ! diye cevap vermiş. Çorumlu da:

— Keşke HAMMAL olaydınız! demiş.

GAZİLERDEN RÖPORTAJLAR..

II

Büyük Zafer ortakları nasıl harbetmişler nasıl yaralanmışlardı?

Harp yaralı, Emekli Subay İsmail Hakkı Gökgöz'le konuştuk..

Ahmet Sabit Nalbantoğlu

Kendisini ilkdefa bir Kaplıcada tanıdım. Vücudunun muhtelif yerlerindeki yara şehreleri dikkatimi çekerek sorduğum vakit Milli Mücadelede, Sakarya ve büyük taarruzda yaralandığını ve insan için her gurunun üstünde olan bu şehreleri birer nişan gibi nerede ve nasıl aldığını büyük bir tevazu içinde anlatıyordu.. Ticaretle meşgul olan bu arkadaşla bir konuşma yapmayı rica ettim. Anlattıklarını okuyucularımıza sunuyoruz:

"22 Gün devam eden, Sakarya harbinde sağ ayağımdan ve belimden yaralandım. 26 Ağustos 338 Büyük Taarruza 57 inci Fırkanın 173 üncü Alayının 1 inci Tabur 1 inci Bölük Takım Komutanı olarak iştirak ettim. Firkamız Afyon gerisindeki Çiğiltepe'nin istirdadına memur edilmisti. Bu tepe fundalık ve sarp kayalıklarla çevrilmişti. Düşman kuvvetleri tepenin hakim noktasını makineli tüfenklerle tahkim etmişlerdi. Tahminen iki alay kuvveti tepenin iki conahile beraber hakim noktaları ellerinde tutuyorlardı. Tepenin eteğinden taarruz emri verilmişti. Alayımızın muhtelif bölüklerinin etekten vaki taarruzları düşmanın makineli ve bombalı ateşleriyle karşılaşıyordu. Bu sırada sevgili Afyon'umuzun cenup gerisindeki düşman mevzileri ordumuz tarafından işgal edilmiş, Afyon'umuza girilmek için bu tepenin mutlaka istirdadı zaruri bulunmuştu. Bunun için Başkumandanlık yüksek emirlerle tepenin her saniye istirdadı bekleniyor ve isteniyordu. Fırka komutanımız o tarihte Miralay Reşat Bey isminde değerli ve cesur bir kumandan idi. Bütün gayretlere rağmen düşman tepenin hakim noktasında inatla sebat etmekte idi. Alayımız beha-mahal tepeyi istirdada kat'i olarak azm etmişti. Nihayet 28 Ağustos 1338 günü öğleden sonra mensup olduğumuz 57 inci Fırka tarafından Çiğiltepe düşmandan istirdat edilmisti. Firkamız daha sonra Kaplangı dağında düşmanla temasa gelmişti.

Düşman Afyon'un garbinden tart edilen bütün kuvvetleri bu dağıda tekâsüf etmişti. 57 inci Fırkanın 176 inci Alay 1 inci Tabur ve 1 inci Bölük Takım Zabitliğile Kaplangı adı verilen ve müstahkem tel ör-

gülerle mestur bir siper karşısında muharebeye iştirak etmiş bulunuyordum. 29 Ağustos 1338 günü kahraman topçu ateşimizin grup ateşi bu müstahkem mevkinin siperlerini ve gerilerini döğüyordu. Bu tepenin istirdadına alayımız memur edilmisti. Düşmanın şiddetli ateşlerine mükabele etmek ve telörgülere taarruz ederek düşmanı tart ve istirdat etmek üzereyken sol ayağımdan bir piyade mermisiyle aldığım ceriha üzerine ateş hattından yuvarlandım, tepenin alt kısmına bitkin bir halde düştüm. Bölüğümüzün sedyesi benden evvelki yaralıları taşımakla meşgul olduğu için henüz naklime sıra gelmemiştii. Bu sırada düşman kıtaatı ricate başlamış olduğundan kuvayikülliyesini kurtarmak için mania ateşi açmıştı. Bu ateşlerin tesiri ile sol göğsümden ve tekrar sol ayağımın yukarı kısmından bir daha yaralanmış bulunuyordum sedyeye ile nakledildim. Fazla kaybettiğim kandan dolayı neşi ve hareketim imkânsız idi. O geceyi yaralı arkadaşlarımla Yürük Mezarı denilen bir köyde geçirdik, ertesi günü Sinanpaşa ve Küçükköye oradan da Afyon'a nakledildik.

Bizden evvel gelen yaralılarla Hükümet konağı dolmuş olduğundan biz halen Lise olan mektebe yatırılmıştık. Hastahaneye girdiğim zaman pek sevdiğim arkadaşım Yedek Piyade Teğmen Merdivenci zade Süleyman Bevi yatakta görmüşüm. Sakarya harbinde 30 Ağustos 1337 tarihinde Ankara'da 2 No.lu hastanede bende Sarıkışla hastahanesinde tedavi edildikten sonra ziyaretine gitmişim; birbirimizi görünce gözlerimiz gayri ihtiyari yaşarmıştı. 29 Ağustos 1338 tarihinden 1340 tarihine kadar İstanbul Gülhane hastahanesinde 8 defa ameliyattan sonra beşinci dereceden tekaüde sevkedildim..

Aziz harp malûlunun muhtelif vesikaları arasında dikkatimizi çeken, 176 Alay K. Albay Nizami Beyin 20 yıl önce 19 Eylül 927 tarihinde, kendisine yazdığı kıymetli mektupla sütunlarımızı şereflendirmek istedik:

«Biraderim efendim.

Mektubunuzu aldım. Teveccühünüze teşekkür ederim. İstidanz Fırkadan bana havale edildi. ben de istiklâl harbinde ve bilhassa Kaplangı muharebesindeki hidematı bergüzidenizden ve mecruiyetinizden bahs ederek ilâmen îade edince ümit ederim ki pek az zaman sonra arzunuz yerine gelecektir. Esasen siz, sizi tanıyanlar pazarında bu suretle mazharı taltif olmuş zevatlardansınız. Nişani alsanız almanız da sizin kıymetiniz pek yüksektir. (az sonra nişan gelmişti) İsminiz daima lisanı hürmetle ve taazimle yad edilmektedir. Ben de size vevlki hakikî vazifenizi makamata bildirmek suretiyle bir hizmette bulunmuş isem bahtiyarım. Çok selâm eder gözlerinizden öperim. Efendim.»

176 Alay Kumandanı Kaymakam,

Nizami

YAHYA ÇELEBİ'DEN

PARÇALAR.

IV

Derliyen: S. GÖNÇER

GAZEL

Zenciri mürgu dilâmî ârifandır kâkülün

Genci firkatte hayali bikesandır kâkülün.

Kûyi hicranında kalmış âşıkı dilhastaya

Uğrasa bir kez nesimi bahşı candır kâkülün.

Ahuvi hüsne karin oldukça te'sir eylemiş

Şane vursen anberi miski feşandır kâkülün.

Değme yerde cayigir olmaz hümaveş mürgi can

Bu dili YAHYA'ya ey yâr âşiyandır kâkülün.

lerime göre bu olay Dinar köylerinin birisinde vuku bulmuştur. Hatta o köy civarında birde Ümmü çeşmesinden bahsedilmektedir. Rivayete göre Ümmü uzun at yolculuğunda ismiyle yadedilen bu çeşmenin önünden geçerken, su rica ediyor. Büyükler tarafından bu işin hayra alâmet olmadığı, Menderes'in yine bir kurban istediği söyleniyor. Biraz sonra mukadder olan akibet tecelli ediyor. Kayalık ve dar bir araziden geçen Ümmü'nün atı kayarak yere düşerken; Gelin Ümmü de sellerin azgın köpüklerinde kayboluyor..

Bugün elektrik santralı yapılmakta olan Dinar'daki Menderes'in ilk menbaini bilirim. Fakat takip ettiği yolu ve arazilerini bilemiyorum. Çok eskiden anlatılan bu olayı bir hikâye gibi dinlemiştim. Onun içinde köy isimlerini de söyleyemeyeceğim. Dinar'lılara Ümmü isimli bir çeşme veya pınar sorarım. Bize böyle bir isim verebilirlerse, Ümmü'nün asıl diyarını bulmuş olacağız. Şayet Dinar'lılar böyle bir isim vermek bahtiyarlığına nail olamazlarsa Kanlı Havdanın üst kısmında bulunan Kadisekisi'ne, Fincankayası'na veya Öksürük kayası'na oturup Gelin Ümmü'müzü gönlümüzden coşan namemizle yadedeceğiz...

Şerîye Sicillerine Göre
Meçhul Halk Tarihi:

Afyon'da Eski Zamanlarda YAŞAYIŞ

— 39 —

EDİP ÂLİ BAKI.

Karahisar Mutasarrıfı Kanyeyici Bekir Paşanın zulmüne ve Emre köyünün yakılıp yıkılmasına ve Halkın yok edilmesine dair.

Muhtelif yıllarında, Afyon'da mutasarrıflık yapan Bekir Paşa adında zalim bir adam nefret gölgesi bırakıp geçmiştir. Memleket mütegalibelerile birleşerek ma'sum vatandaşlara hayli zulüm yapmıştır. Döğdürmüş, öldürmüş bu arada Emre köyünden, önce onbir yurttaşı Kızılbaşlık, gizli ayın ve şekavetle suçlandırarak öldürüp başlarını İstanbul'a yollamış. Bu faciaya dayanamıyarak karşı geldiği sanılan Halkı çoluk çocuğuyle Emre tekkesine kapadıp yaktırmış, mallarını gasbetmiş. Bu husustaki Sadrazamın ve Kütahya Valisinin mektupları:

1— "...Çay Kasabası sakinlerinden Ali Dede nam müfsidi bed maaş Emre karyesi ehalisinden dahi ba'zı obaşı kenduye bedâş edininp de-avayı batile bazı mazlumini katl ve idâm (haklı görünmek için uydu-
rulmuş olsa gerek) ve ruzberûz tervici âyin dalâlete kıyam eylediği mütevatiren ihbar olunmaktan naşi defan bilfesat ve tarafi şer'den iyta olunan muraselei şerîyye mucibince cümle ittifakiyle şakii merkumenin üzerine varılup bilmuharebe şakıyı merkumun ve onbir nefer avanesinin cezaları tertip ve seri maktu'ları Derseadete tesyir olunduğunu havi bu defa varit olan tahriratınız manzur ve mefhumu ma'lûmumuz olmuştur. Bu makule hilâfi şeriat garra şeyayr batile izharına ictira eden erbabı dalâletin âlemi kevnü fesaddan refi, vücudi vacibeden olmaktan naşi zatinizde merküz olan maddei agâhi ve dırayet iktizasınca sa'yü ikdamınız hasabile şakii merkumun bazari istidraci tarumar ve vucudi dalâlet nümûdi mazharı kahrü dehhar ol-ması vesilei mahzuziyetimiz olmağile bu babde zuhur eden akılâne hareketiniz karîni pesend olmuştur. Eşkiyayı merkumenin canibi miri-ye zabta şayan emval ve eşyası var ise canibi miri için zabt ve tah-rire mübaderet olmadığı surette keyfiyeti tahrir ve iş'are musareat eylemeniz için mektup tahrir ve ile irsal olunmuştur. İnşallâhu tealâ vusulunda ber minvali muharrer amel ve harekete mubaderet eyleyesiz. Baki izzet daim bad.. Sene: 1196

Yukarıdaki belge Bekir paşayı güya iyi bir iş yapmış gibi gösteriyor. Fakat maksadın adam öldürmek ve mal gasbetmek olduğunu aşağıdaki Sadırazam paşanın Anadolu Valisi Abdi Paşaya gönderdiği mektup isbat ediyor. Turunçzade Süleyman ağa, —Kıbrıs'ta Süleyman paşa olarak ölen zat— bu hale anlaşılan acınmış, vaziyeti yukarı makama bildirmiş. Fakat iş yine örtbas olmuş amma 2 asır sonra zavallı yurddaşlara acıyarak biz açıyoruz:

2—«Bu def'a Karahisarı Sahibde zuhur eden ba'zı erbabı dalâletin halâ Karahisarı Sahib mutasarrıfı Ebubekir Paşa tarafından tertibi cezalarına ikdam olunmaktan naşi bilcümle eşya ve hayvanların Paşayı mumaileyh canibinden ahz ve zabt olunduğu Karahisarda sakın Turunçoğlu Süleyman ağa tarafından cenabınıza tahrir olunmakla hususî mezkûrun zahire ihracı için bir kıt'a emri âli suduri istidasında olduğunuz bu def'a kethüdanız tarafından varit olan şukkanızda derç ve tastir olunmuş eşkiyayı merkumenin cümle ittifakile üzerlerine varılıb bilmuharebe tertibi cezalarına iktam ve hatta paşayı mumaileyhin ademlerinden beş on nefer tüfenkci esnayı muharebede iddam olunduğu paşayı mumaileyh tarafından işar olunmaktan naşi merkum Turunçoğlu'nun bu veçhile tahriri nefsanıyeti mahz olduğundan istibah olmamakla ifadei halî seyakta mektubi müvettet tahrir irsal olunmuştur. İnşallâhu tealâ ledel usûl fima bâd canibi halisanemizi teveccühâtı samimiyyeleri ile yad ve tezkâre himmet buyurmaları me'muldur. Baki hemîşe-eyyami izzet seadet ve kâmuranı daim bâd,,.

Sene: 1196

İsmayil Hakkı Uzunçarşılı'nın "Kütahya Şehri,"nde zalim diye kaydettiği Anadolu Valisi Abdi Paşanın aşağıdaki mektubu, esrarlı bir perde arkasında işlenen bu faciayı bütün çıplaklığıyla anlatıyor. Emre Tekkesine kapatılarak yakılan yurttaşların ve neticede ortadan kalkmış bulunan bir köyün hesabını sermadan ziyade, onlardan arta kalan hayvanların mal ve eşyanın yağmasında kendisine ayrılacak en büyük hissenin telâşında.

İşte Abdi Paşanın acele gönderdiği mektup:

3—«Halâ Karahisar Sahip Sancağı Mutasarrıfı izzetlü rif'atlu Paşa Hz. ve şeriatmeab fazilet nisab Karahisarda niyabete hakimüşşer'uşşerif faziletlu efendi zide ilmuhi ve mefahirülemasil velekrân âyani vilâyet ve zabitanı saire zide kadruhum inha olunurki Karahisarı Sahip Sancağında vaki Emre Karyesi sakınlarından hevaricinden zümrei mulhidin âyini batılalarını alenen icraye cüretlerinden başka bazı katli nüfus ve gasbi emval güne harekete cesaretleri ledelihbar Kara-

hisar tarafından bilâ emri âli demi hedr muraselesi ve buyurultu ile üzerlerine mübaşir ta'yin ve muharebe ve mukatele ve mezburlar Emre Sultan tekkesine tehassun eylediklerinde tekkeyi mezkûre ihrakı binhar ve derûnunda rical ve nisvan ve sıbyanlardan yüzden mütecaviz kimesne helâk ve katlonulub hayvanat ve eşyaları ahz ve Karahisar tarafına sevk ve tesyir olunduğu bu def'a Kütahya'da mütesellimimiz tarafından inha olunmakla imdi bu makule maddenin vukuu beher hal derâliyyeye arz ve inhadan lâbüd olduğundan gayri mezburların katı vafir hayvanat ve eşya ve emvali kesiresi olduğu meşhur ve mütevatır ve canibi miri için zabtı lâzımei halden olmağın âvn ve tevfiği subhanı berle karargâhi hükûmetimiz olan Medinei Kütahya'ya vüsulümüze değin mezburların hayvanat ve eşyalarından bir helâlları zayı ve telef olmamak için muhafazasına mezid ihtimam ve dikkat ve bir habbesinin itlâf ve izaatından tevakkı ve mubaadet eylemeniz babında divanı Anadolu'dan işbu buyurultu tahrir ve isdar ve ile irsal olunmuştur. İnşallâhu tealâ vusulunda gerektir ki vechi meşruh mucibi buyuruldu ile amel ve hareket ve hilâfından begayet tehaşi ve mümayenet eyleyesiz. Deyü» 3 Recep 1196

Bu acı olay Düğer halkının hafızasında kısmen yaşamakta.

Aşağıya koyduğumuz Kâmil adında bir Halkçı Şâirin Afyon mutasarrıfı Bekir Paşanın Afyon'dan Tekirdağı'na sürüldüğü zaman, yazdığı hicviye dikkati çekiyor. Manzumedeki tarihe nazaran ikinci bir zalim Bekir Paşa geçmiş olabilir. Onu da nefret sütununda teşhir edelim:

"Acayıbdı Bekir Paşa çün oldu geldi sedaretle	Göründü sureti Haktan eder suhbet kerametle
Bu değlü oldular mesrur Karahisar ehali	Ederdi sa'yı hayrata akar sular. ...?
Bihamdillâh dedik veziri âdilî elân	Ki tebşir eyledi cümle bir birin beşaretle.
Ki güşet seyredin anın meğor imiş o bir gaddar	Niçe yüzbin zulmetti bu beldeye melâmetle.
Ki çok buldu munafıklar nifakına amel etti	Perişan etti ibbadi bütün nâhak felâketle.
Ederdi iytimat daim ber sarrafi küffar	Hem eder ehli islâme abûs vechi hiyanetle
Tüfenkci başı derlerdi varyıdı anda bed çehre	Hem iblise mukarindi bütün fisku kerahetle.
Muammer eylesün mevlâ o şahî devleti daim	Ki mansur eyleye anı secaatle mehabetle.
Olub ahvaline vakıf dedik ilhami rabbanı	Anı nefeyledi hamdan fıkara âdaletle.
Bütün cem oldular yahu bu beldeye olan islâm	Yeni hakkın taleb eyler şeriatle metanetle.
Şu değlü ettiler maheub o bedkârî şeriatte?	Beni asfer kesildi ol hicabından hacaletle.
Fıkara ahini alan bulur elbette âlemde	Tezarru eyle Mevlâyê hulûsile diyanetle.
Bu KÂMİL dedi ehbabı sorarsan tarihi «muğ'ber»	Bekir Paşa Tekirdağı gider hâlâ rezaletle.

DUMLUPINAR.

M. ERKAYA

Kulağımızı tatlı bir okşayışla tırmalıyan tek kelime... Türk istiklâlinin kurtulduğu, Türk'ün kudretini bir defa daha gösterdiği; adını tarihe yıldızla işlediği kutsal yer. Türk'ün ters dönmüş talihini yendiği, sesini cihana duyurduğu şanlı mevki. Dumlupınar... Hangi yer, bu büyük şerefe erişmiş, hangi yer bu mertebeye ulaşmıştır?

Şanlı Türk Gazilerini bağrına basan bu müşfik ana, hakli olarak ne kadar da mağrur duruyor. Kucağında barındırdığı, zaferler yaratan bu kahraman evlâtlarile nasıl kıvanç duymasın! Düşmanın çizme kirlerinden, Türk'ün asil kaniyle temizlenmiş olan bu ulvî yer; ufukta ne kadar hoş kıvrımlarla kayboluyor.

Etraf, derin bir sükût içinde. Tabiat; bağrına bastığı bu büyük gazilerin ulvî hatırasını naklediyor.

Eyl Haşmetli bir çıplaklığın ortasında yükselen abide... Atalarımızın çelik kollarında, Türk istiklâlinin ve zaferinin canlı timsali olarak yükselen, şanlı Türk bayrağı... Ovanın güzel çıplaklığını; meçhul askerin kolunda, o haşmetli duruşuyla ne kadar da süslüyor? Akşamın kızılığını aksettiren bu çelik ve mermer sütun, düşmanın gözlerini kamaştıracak bir ışıkla, hürriyet meş'alesi olarak parlıyor ve parlayacaktır.

BİZ TÜRKÜZ.

Biz sönmez aşkımızla bağlıyız ana yurda;
Vermeyiz bu vatani ölmeden kuşa, kurda.
Yorulmadan harp eden biz dahi kahramanız,
Yurdumuzda düşmanı al kana boyayanız.
Bir volkan alevini üflemele söndürdük;
En azgın canavarı dün ecelsiz öldürdük.
Düşmanların küllerini havada savururuz,
Ölkenizi darı eder, bir yılda kavururuz.
Yıllar saatımız, asırlar gücümüz oldu,
Dünkü karanlıklarımız bugün nurla doldu.
Ölmenin yaşamaya biz boynunu biliriz,
Kırk yıllık yolda olsak cenk etmeye geliriz.
Sanatımız harp bizim işimizden kalmayız,
Palavracı düşmana hiçte kulak vermeyiz.

Süleyman ULUHAN

İÇ ÇEKİŞİ.

Meçhul iklimlerin
Meçhul mevsimlerinden bir rüzgâr esti.
Istırapların ve kinlerin
Düğümlemiş sitemlerinden
Bir iç çekişinin yükselmesi idi bu...
Titredi sular,
Kaçtı uykular.
Ahımın kırık kanadı
Ve onun adı
Canlandılar, kayboldular.

Cemalettin ÜNLÜ

Afyon Halkevinin tertip ettiği İlçe folklor gecesinde Emirdağ - Afyon Halkevlileri bir arada.

Afyon Halkevinin tertip ettiği İlçeler Folklor gecesinde Afyon - Şuhut Halkevlileri bir arada.

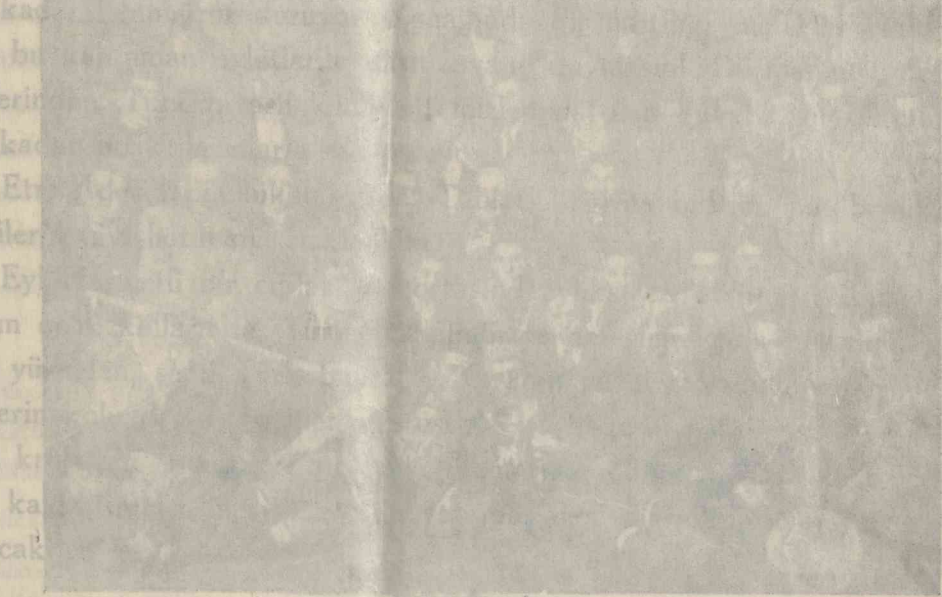
Afyon Halkevi : Resim sergisinde ince sanat gölgesini keçeye düşüren Kavasogullarının resimli keçeleri.

Afyon Halkevinin
tertip ettiği ilce
folklor gecesinde
Emirdağ - Afyon
Halkevileri bir
arada.

Sanlı Türk Gazilerini başına basan bu müşfik ana, bakli olara-

Afyon Halkevinin
tertip ettiği ilce-
ler Folklor gece-
sinde Afyon - Şu-
hut Halkevileri
bir arada.

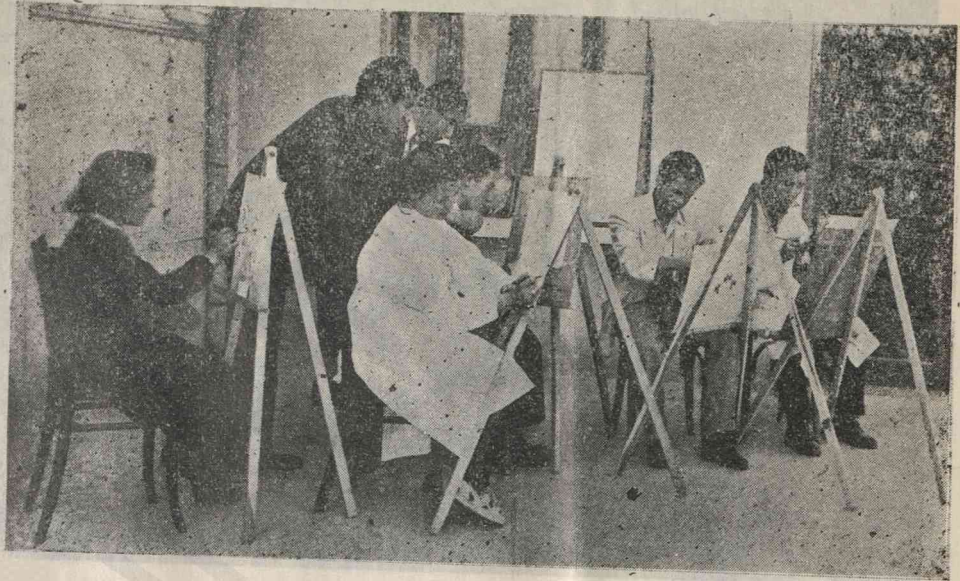

BİZ TÜRKÜZ

Afyon Halkevi:
Resim sergisinde
ilke sanat göl-
gesini keçeye dü-
şüren Kavasogul-
ların resimli ke-
celeri.

TAŞPINAR: Sayı: 140-141 Eylül-Ekim 1946

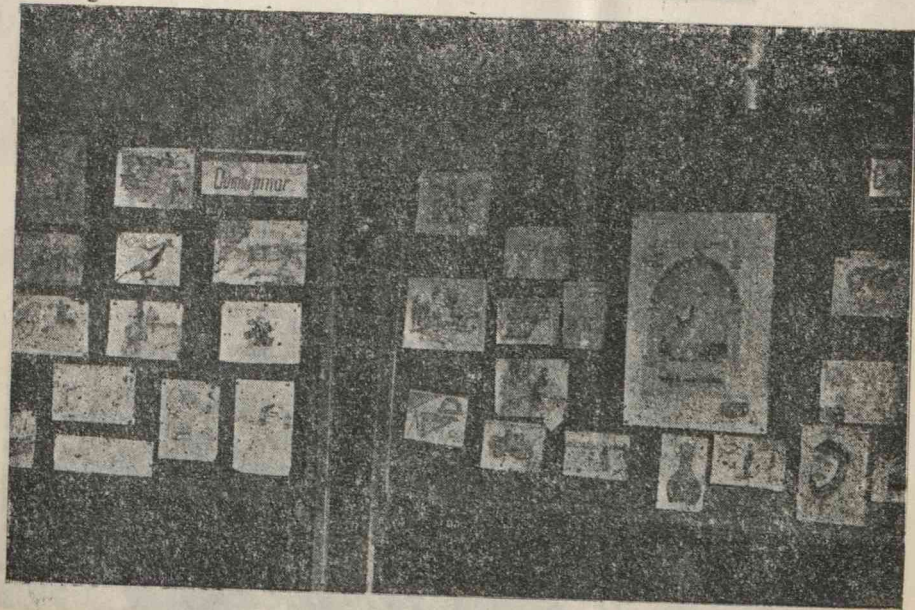
Afyon Halkevi:

Afyon Halkevi:
Resim kursu ta-
lebeleri çalışırken.

Afyon Halkevi:

Afyon Halkevi:
Resim sergisi ama-
törlerinin köşesin-
den. sından bir
grup.

Afyon Halkevi:

Afyon Halkevi:
Resim sergisinde
İlkokul öğrencile-
rinin köşesi.

TAŞPINAR: Sayı: 140-141 Eylül-Ekim 1946

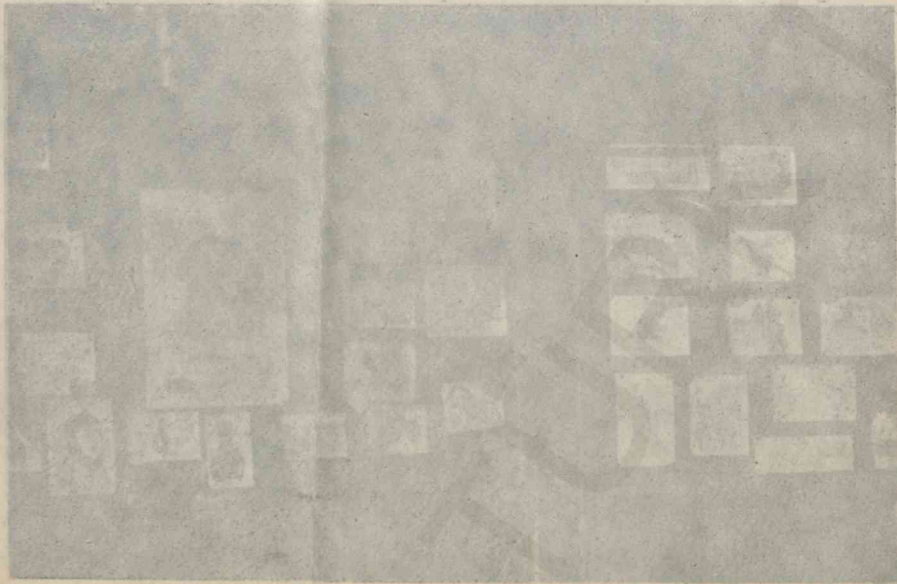
Afyon Halkevi :
Resim kursu ta-
lepleri çalışırken.

Afyon Halkevi :
Resim sergisi ama-
nâlerinin köşesin-
den.

Afyon Halkevi :
Resim sergisinde
ilkokul öğrencile-
rinin köşesi.

Afyon Halkevi :
Kılınc Kalkan kur-
su birincileri eğit-
men Sabri Ser-
daroğlu'yla.

Afyon Halkevi :
ilkokul çağını ge-
çiren, sanata de-
vam eden çocuk-
lar kursundan bir
grup.

Afyon Halkevi :
Saz kursu öğren-
cileri B. şubesi öğ-
retmenleri Şükrü
Çavuş'la beraber.

Bugün çıkmakta olan Halkevleri dergilerinin listesi

Ü L K Ü : ANKARA.

Derginin Adı	Çıkaran Halkevi
Abant	Bolu
Aksu	Gireson
Başpınar	Gaziantep
Çorumlu	Çorum
Doğuş	Kars
Erciyaş	Kayseri
Fikirler	İzmir
Gediz	Manisa
Görüşler	Adana
Halkevi	Eskişehir
İstanbul	İstanbul
İnanç	Denizli
İnan	Trabzon
Kadıköy	İstanbul
Karacadağ	Diyarbakır
Kara elmas	Zonguldak
Kaynak	Balıkesir
Kılıçözü	Kırşehir
Konya	Konya
Ondokuz Mayıs	Samsun
Taşpınar	Afyon
Türk Akdeniz	Antalya
Ön	İsparta
Uludağ	Bursa
Yayla	Erzurum

İmtiyaz Sahibi: A. Sami Onur. Neşriyat Mü. Yahya Akın

Yazı İşleri Müdürü : Edip Âli Bakı,

Yeri : Afyon Halkevi.

Basıldığı Yer : Afyon Doğan Basımevi

TÜRK TARİH KURUMU

Kurum Adı: TÜRK TARİH KURUMU
Sicil No: 255.7.2/24/800124
DERGİLER TAŞPINAR 128-141 (1945-1946) Markası: MARKASIZ
Bulunduğu Yer: Konusu:

